

Visie van de werkvloer

Du bai, or not Du bai, that is the question

Nederlanders zijn avonturiers en reizen al eeuwenlang naar alle continenten van de wereld. Zo heeft de bouwwoede van de afgelopen decennia in het Midden-Oosten menig aan de bouw gerelateerde Nederlandse specialist naar het Arabische schiereiland doen laten vertrekken, hetzij als expat, hetzij op projectbasis. Maar waarom het Midden-Oosten, waarom Dubai?

In het afgelopen decennium heb ik met veel internationale ontwerpteams mogen werken aan buitenlandse bouwprojecten. Steevast werd ergens in het ontwerpproces de stereotype Nederlander besproken, waarbij natuurlijk de zuinigheid en gierigheid aan bod kwamen. Niet onbegrijpelijk: geldzaken spelen sinds jaar en dag een voorname rol in het leven van de Nederlander en de Nederlandse constructeur is daarop geen uitzondering. Eén van de hoofdredenen om te participeren in projecten in het Midden-Oosten lijkt dan ook de honoraria te zijn, die aanmerkelijk hoger liggen dan in Nederland. Een versterkend effect is dat expats in het Midden-Oosten geen inkomstenbelastingen betalen en bovendien is het geen uitzondering dat huisvestingskosten en reiskosten worden vergoed door de werkgever. Tegenover rianten salarissen en uitstekende secundaire arbeidsvoorwaarden, althans voor expats, staan hoge werkdruk en lange werkdagen. Gebaseerd op mijn eigen werkervaringen in het Midden-Oosten komt dit door het zeer omvangrijke takenpakket van de constructeur. Dikwijls worden

gedurende het ontwerpproces aanvullende taken en ontwerpwijzigingen doorgevoerd door de opdrachtgever. Opgemerkt moet worden dat deze wijzigingen niet per definitie worden aangedragen door de opdrachtgever zelf, maar dat deze ook opgelegd kunnen zijn vanuit hoge(re) hand. In het Midden-Oosten is hiërarchie op de werkvloer namelijk nadrukkelijk aanwezig, maar ook de haast onbegrensde regelgeving, opgelegd vanuit overheidsinstanties, heeft ontegenzeggelijk invloed op de werkdruk van de constructeur. De term meerwerk ter compensatie van de te verrichten aanvullende werkzaamheden door de constructeur, een onmiskenbaar onderdeel van de Nederlandse bouwcultuur – u herinnert zich de reeds gememoreerde sterke connectie tussen de Nederlander en geldzaken nog – is niet vertaald in het Arabisch...

Zijn dan louter de financiële motieven die de Nederlandse constructeur naar het Midden-Oosten doen vertrekken? Volgens mij ligt dit veel genuanceerder. In de eerste plaats gelden de excessieve vergoedingen, met name voor expat-contracten, terwijl de meest gebruikte aanstelling werken op projectbasis is. Maar belangrijker is misschien wel dat de ruime vergoedingen voor ons werk hun oorsprong vooral vinden in de complexiteit van de bouwprojecten. Op dit moment werk ik vanuit Londen aan twee musea – één in Jeddah (Saudi-Arabië) en één in Dubai (Verenigde Arabische Emiraten) – en een vijfsterrenhotel in Doha (Qatar). Bij ieder van deze pro-

ir. Dirk Rinze Visser CEng RC is Associate Structural Engineer bij BuroHappold in Londen en is tevens gastdocent aan de Faculteit Bouwkunde, TU Delft. Gedurende een jaar zal Visser in *Cement* de columnserie Visie van de werkvloer, samen met prof. ir. Rob Nijssen, voor zijn rekening nemen en zich toespitsen op de cultuurverschillen in de bouw tussen Nederland en diverse landen wereldwijd. In deze tweede editie: Midden-Oosten.

Wilt u reageren op deze column, stuur dan een email naar dirk.visser@burohappold.com of cement@aeneas.nl.

jecten ervaar ik dat de moeilijkheidsgraad ervan het allerbeste van de constructeur vergt en dat dit het honorarium meer dan rechtvaardigt.

De eerste horde die een Nederlandse constructeur moet nemen om een bouwproject in het Midden-Oosten constructief te kunnen ontwerpen, is het zich eigen maken van de Amerikaanse normen, zoals de ASCE reeks (American Society of Civil Engineers, voor de optredende belastingen) en de ACI reeks (American Concrete Institute, voor het constructiemateriaal). Daarnaast ligt het Midden-Oosten, en voornamelijk de Verenigde Arabische Emiraten, in een seismisch zeer actief gebied waardoor grondige kennis van de UBC (Uniform Building Code) en de IBC (International Building Code) eveneens noodzakelijk is.

Tevens speelt de betontechnologie, gezien het droge klimaat in het Midden-Oosten, een cruciale rol in de advieswerkzaamheden van de constructeur. Het storten van beton bij extreem hoge omgevingstemperaturen verdient buitengewone aandacht en gaat aanmerkelijk verder dan de maatregel slechts beton te storten in de nachtelijke uren, hetgeen al gang-

baar is in het Midden-Oosten. Het bevochtigen van zowel de bekisting als de eventuele onderlaag, het maximaliseren van de water-cementfactor zonder de gewenste eindsterkte nadelig te beïnvloeden, het toevoegen van bindingsvertragers, maar ook tijdige en continue nabehandeling van het beton zijn enkele van de vele mogelijkheden waaraan de constructeur moet denken bij projecten in het Midden-Oosten.

De Nederlandse constructeur dient, naast de nodige kennis, ook over een talentknobbel te beschikken om de communicatie met de lokale projectpartners soepel te laten verlopen. Al met al wordt het uiterste van de constructeur gevraagd om de vele recordbrekende bouwwerken in het Midden-Oosten te kunnen realiseren. Voor mij is het duidelijk dat niet financieel rendement, maar de onbegrensde mogelijkheden, het avontuur, de complexiteit van de bouwprojecten en persoonlijke uitdagingen de ware redenen zijn voor de Nederlandse constructeur om in het Midden-Oosten te werken.

Na ruim 400 jaar is eindelijk het replek op Shakespeare's beroemdste citaat daar: Du bai, that is the answer! ☒